

VMR Actualiteitendag 2019 Veehouderij en volksgezondheid

Paul Bodden
Utrecht | 21 maart 2019

Veehouderij en volksgezondheid

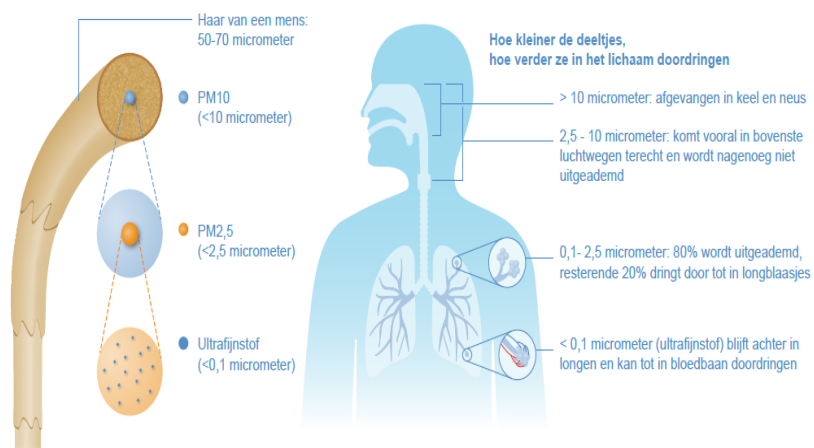
- Gezondheidsrisico's van veehouderijen: onderzoeken
- Omgevingsrechtelijk kader
  - Ruimtelijke besluiten
  - Milieubesluiten
- Jurisprudentie
- Wetgevingsinitiatieven
- Omgevingswet

Veehouderij en volksgezondheid

- Gezondheidsrisico's van veehouderijen
  - Zoönosen (Q-koorts, influenza, antibioticaresistente bacteriën)
  - Geur
  - Fijnstof
  - Endotoxinen
- Omgevingsrechtelijk kader
  - Ruimtelijke besluiten
  - Milieubesluiten

3

Hekkel
man

Figuur 2. Grootte verschillende fijnstoffracties

Bron: *Gezondheidswinst door schonere lucht*, Den Haag: Gezondheidsraad 2018; publicatienr. 2018/01 , p. 18

4

Hekkel
man

Onderzoeken

- Advies 'Gezondheidsrisico's rond veehouderijen' (Gezondheidsraad, 30 november 2012)
- Rapport 'Geurhinder van veehouderij nader onderzocht' (GGD en IRAS Instituut Universiteit Utrecht, 23 maart 2015)
- Emissies van endotoxinen uit de veehouderij: emissiemetingen en verspreidingsmodellering (WUR-rapport 959, Wageningen UR Livestock Research, juni 2016)
- VGO-1: hoofdrapport Veehouderij en Gezondheid Omwonenden (RIVM, 5 juli 2016, 2015-0058)

5

Hekkel
man

Onderzoeken

- VGO-2: deelrapport 'Analyse van gezondheidseffecten, risicofactoren en uitstoot van bio-aerosolen' (16 juli 2017)
- Advies 'Gezondheidswinst door schonere lucht' (Gezondheidsraad, 23 januari 2018; 2018/01)
- Advies 'Gezondheidsrisico's rond veehouderijen: vervolgadvis' (Gezondheidsraad, 14 februari 2018; 2018/04)
- VGO-3: deelrapport 'Longontsteking in de nabijheid van geiten- en pluimveehouderijen; actualisering van gegevens uit huisartsenpraktijken 2014-2016' (22 oktober 2018)

6

Hekkel
man

Beknorte resultaten VGO (2016/2017)

Belangrijkste resultaten van het onderzoek

MEER LONGONTSTEKING

Rond pluimveehouderijen en geitenhouderijen komen iets vaker longontstekingen voor. Gemiddeld zijn er elk jaar 1650 mensen met een longontsteking op 100.000 inwoners. Daarvan worden ruim 200 longontstekingen veroorzaakt door het wonen in de buurt van een pluimveehouderij of geitenhouderij. Bij pluimvee wordt dit waarschijnlijk veroorzaakt door fijnstof en endotoxinen. Bij geiten is de oorzaak onbekend, maar Q-koorts is uitgesloten.

MINDER ASTMA EN ALLERGIE

Bij mensen die dicht bij een veehouderij wonen komen astma en neusallergie minder voor.

MINDER COPD MEER KLACHTEN

Bij veehouderijen wonen minder mensen met COPD. Maar de mensen met COPD die in de buurt van veel veehouderijen wonen hebben wel grotere kans op ernstige klachten en gebruiken meer medicijnen.

NIET VAKER ZIEKTEVERWEKKERS

Hepatitis E-virus infecties en de resistente ESBL-bacteriën en *Clostridium difficile* komen niet zo vaak voor bij mensen die dichtbij veehouderijen wonen als mensen die daar verder vandaan wonen. Resistente bacteriën zijn ongewoont voor een aantal antibiotica en daarom moeilijker te behandelen.

VERMINDERDE LONGFUNCTIE

Mensen die in de buurt van 15 of meer veehouderijen wonen kunnen een verminderde longfunctie hebben. Ook is de longfunctie lager bij een hoge concentratie ammoniak in de lucht. De afstand tot de veehouderij is hierbij niet van invloed. Ammoniak komt uit mest.

Welke data zijn gebruikt voor het onderzoek?

- Anonieme gegevens van 110.000 patiënten bij huisartsen.
- Vragenlijst bij ruim 14.000 mensen.
- 5.200 mensen deden mee aan een gezondheidsonderzoek (onderzoek van bloed, ontlasting, longfunctie).

7

Hekkel
man

Juridisch kader

Huidig recht: ruimtelijke besluiten

- Bestrijding dierziekten vindt regeling primair via andere wetgeving
- In 'ruimtelijk spoor': een 'af te wegen' of 'mee te wegen' belang en eventueel aanvullende regels
  - Voorbeeld: AbRS 5 oktober 2016, ECLI:NL:RVS:2016:2615 (*Brummen*)
  - Bijv. voorkomen van uitbreiding van de bebouwing ten behoeve van geiten- en schapehouderijen (AbRS 6 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1819 (*Sint-Oedenrode*))
  - Echter, geen sinecure: AbRS 18 juli 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BX1827 (*Ommen*)
  - Gecombineerd met andere aspecten: AbRS 30 april 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1512 (*Mill en Sint Hubert*)
  - Weigering VVGB: AbRS 4 juli 2018, ECLI:NL:RVS:2018:2189 (*Lingewaard*)
- Voorzorgsbeginsel?
  - AbRS 10 september 2014, ECLI:NL:RVS:2014:3335, TvAR 2015/5793, m.nt. Paul Bodden (*Buitengebied Bernheze*)

8

Hekkel
man

Juridisch kader

Huidig recht: milieubesluiten

AbRS

- Aan omgevingsvergunning milieu kunnen voorschriften worden verbonden
- Maatwerkvoorschriften indien inrichting onder de werking van het Activiteitenbesluit milieubeheer valt
- Aanvullende toets
  - AbRS 19 juni 2013, ECLI:NL:RVS:2013:CA3635 (*Son en Breugel*)
  - AbRS 18 december 2013, ECLI:NL:RVS:2013:2432 (*Oirschot*)
  - Uitzondering: AbRS 28 november 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BY4396 (*CVI*)
  - Recenter: AbRS 25 juli 2018, ECLI:NL:RVS:2018:2395 (*Horst aan de Maas*)
- Algemeen aanvaarde wetenschappelijke inzichten

9

Hekkel
man

Jurisprudentie

VGO

- AbRS 12 oktober 2016, ECLI:NL:RVS:2016:2714 (*Vlagtwedde*)
  - Bestemmingsplan: intensieve pluimveehouderij
  - Omwonenden (woonachtig op afstand van 920 meter): ondanks afstand zijn wij belanghebbenden, want VGO-rapport
- AbRS: omwonenden ≠ belanghebbenden
  - VGO-onderzoek verricht in Noord-Brabant en Limburg; niet zonder meer duidelijk of resultaten zijn te generaliseren voor hele land
  - VGO-rapport beveelt herhaling onderzoek aan in veedichte gebieden in Gelderland en Overijssel

10

Hekkel
man

Jurisprudentie

VGO

- AbRS 12 oktober 2016, ECLI:NL:RVS:2016:2687 (*Sint Anthonis*)
  - Bestemmingsplan vormverandering agrarisch bouwvlak
  - Appellant (omwonende): VGO-rapport
  - AbRS: volksgezondheid is een 'mee te wegen belang'
  - AbRS:
    - in VGO-rapport zijn in het algemeen verbanden onderzocht tussen wonen bij veehouderijen en gezondheid
    - sommige effecten zijn negatief voor de gezondheid, andere positief
    - appellant heeft niet aannemelijk gemaakt dat uit VGO-rapport volgt dat bp leidt tot onaanvaardbare negatieve gezondheidseffecten
- AbRS 21 november 2018, ECLI:NL:RVS:2018:3781 (*Wormerland*)

11

Hekkel
man

VGO en planschade

- Subjectieve elementen (bv. negatieve gevoelswaarde) vs. ruimtelijke gevolgen en objectief te verwachten overlast
- AbRS 28 juni 2017, ECLI:NL:RVS:2017:1712 (*Montferland*)

12

Hekkel
man

Rb. Oost-Brabant 17 oktober 2017, ECLI:NL:RBOBR:2017:5459 (*Mill en Sint Hubert*)

- OBM, noodzaak voor MER bij indicatie risico volksgezondheid (VGO-onderzoek en endotoxinenrapport), voorzorgsbeginsel
- Vergelijkbaar: Rb. Oost-Brabant 17 oktober 2017, ECLI:NL:RBOBR:2017:5458 (*Landerd*)
  - + suggestie voorschriften via art. 2.1 lid 1 onder e Wabo dan wel art. 2.1 lid 2 onder 1 jo. lid 4 Activiteitenbesluit milieubeheer
- AbRS 25 juli 2018, ECLI:NL:RVS:2018:2496

13

Hekkel
man

Endotoxinen

- AbRS 13 december 2017, ECLI:NL:RVS:2017:3435, TvAR 2017/5912, m.n.t. Paul Bodden (*Bernheze*)
  - Adviesnorm van 30 EU/m³ mag worden toegepast, mits voldoende gemotiveerd
  - Status advies GGD (algemene afstandsnorm van 250 meter)
  - Status Handelingsperspectieven Veehouderij en Volksgezondheid, endotoxine toetsingskader 1.0
- AbRS 25 juli 2018, ECLI:NL:RVS:2018:2395 (*Horst aan de Maas*)
- Voorzorgsbeginsel: AbRS 27 februari 2019, ECLI:NL:RVS:2019:644 (*Nederweert*)

14

Hekkel
man

Interimwet veedichte gebieden

- Zomer 2014: ontwerp-wetsvoorstel dieraantallen en volksgezondheid (internetconsultatie)
- April 2017: ontwerp-wetsvoorstel Interimwet veedichte gebieden (internetconsultatie)
  - Voorzorg in introductie van eigenstandige bevoegdheid provincie om te sturen op omvang van de veehouderij, met het oog op de goede omgevingskwaliteit
  - Doublure t.o.v. bestaand instrumentarium ex Wro / Wabo?
- Kabinet-Rutte III: wetsontwerp Interimwet veedichte gebieden zal niet verder in procedure worden gebracht

15

Interimwet veedichte gebieden

- Regeerakkoord:

"Het laatste decennium zijn we in Nederland geconfronteerd met de gezondheids- en leefomgevingsrisico's in gebieden met een zeer hoge veedichtheid. Die kunnen en willen we niet negeren. Het kabinet zal met de sector en de betreffende provincies bezien hoe we deze problematiek kunnen aanpakken. In samenspraak met de provincies (met name Noord-Brabant) wordt bezien hoe een warme sanering van de varkenshouderij in belaste gebieden kan worden vormgegeven. Het rijk reserveert hiervoor financiële middelen."
- 'Cofinanciering Fonds warme sanering varkenshouderij (prioritair voor Noord-Brabant)'
- 28 november 2018: Futselaar, Bromet en Moorlag hebben het voorstel van wet weer aangeboden aan de Tweede Kamer (35 094).

16

Omgevingswet

- Omgevingsplan ruimere reikwijdte
- Taken en bevoegdheden bestuursorganen gericht op het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving (art. 2.1 j° art. 1.3 Ow)
- Niet slechts ruimtelijk relevante bepalingen

17

Hekkel
man

Omgevingswet

- Amendementen wetsvoorstel Omgevingswet (*Kamerstukken II 2014/15, 33 962, nr. 150, 151 en 152*)
- Art. 2.1 lid 4 Ow: 'gezondheid' volwaardige rol bij omgevingsplannen en omgevingsvergunningen voor afwijkactiviteiten
- Art. 3.3 Ow: voorzorgsbeginsel
- Art. 5.32 Ow: weigering omgevingsvergunning vanwege (mogelijk) ernstige gezondheidsrisico's → in 'bijzondere gevallen' (o.m. Q-koorts, vogelgriep e.d.)
- Art. 4.22 lid 2 Ow: verplichte algemene rijksregels m.b.t. treffen van alle passende maatregelen ter bescherming gezondheid ← → art. 5.42 lid 3 Ow: verplichting opstellen algemene rijksregels over wijziging of intrekking omgevingsvergunning i.v.m. passende maatregelen ter bescherming gezondheid
- Art. 8.7 Bkl
- Bijlage 1 Bkl

18

Hekkel
man

Contact

Paul Bodden

T 024 382 83 33

M 06 123 39 623

E p.bodden@hekkelman.nl